

Theo Loevendie

door Fie Schouten

Theo Loevendie (1930) groeide op in de Amsterdamse Kinkerbuurt. Nu woont hij al jaren en samen met zijn vrouw Joke vlak achter het Concertgebouw in Amsterdam en ik ontmoet hem in zijn stamcafé Welling. Een leuk verhaal dat ik nog niet kende, gaat over hoe hij de klarinet 'ontmoette'. Loevendie was zeventien jaar en hij hield van muziek, dat was hem overduidelijk, maar hoe hij daar dan verder mee aan de slag moest, dat was nog niet zo helder en de financiële middelen waren ook heel erg beperkt. Hij had wel het idee dat een blaasinstrument misschien leuk zou zijn en hij wist dat bij de Postharmonie (ja, van de PTT) instrumenten in bruikleen werden gegeven als je ambities had om in het orkest mee te gaan doen. Hij vroeg aan de man achter de balie man met PTT-pet of hij een trompet voor hem had, de man keek in de kast en er waren wel nog klarinetten ..., nou ... oké! Vervolgens heeft hij klarinet gestudeerd bij Ru Otto (bij wie ook Sparnaay en Pieterse studeerden en nog vele anderen). Loevendie heeft lange tijd op veel conservatoria compositieles gegeven. Hij is nu alweer 87, maar is nog steeds heel actief als componist en als musicus en hij heeft contact met vele generaties collega's.

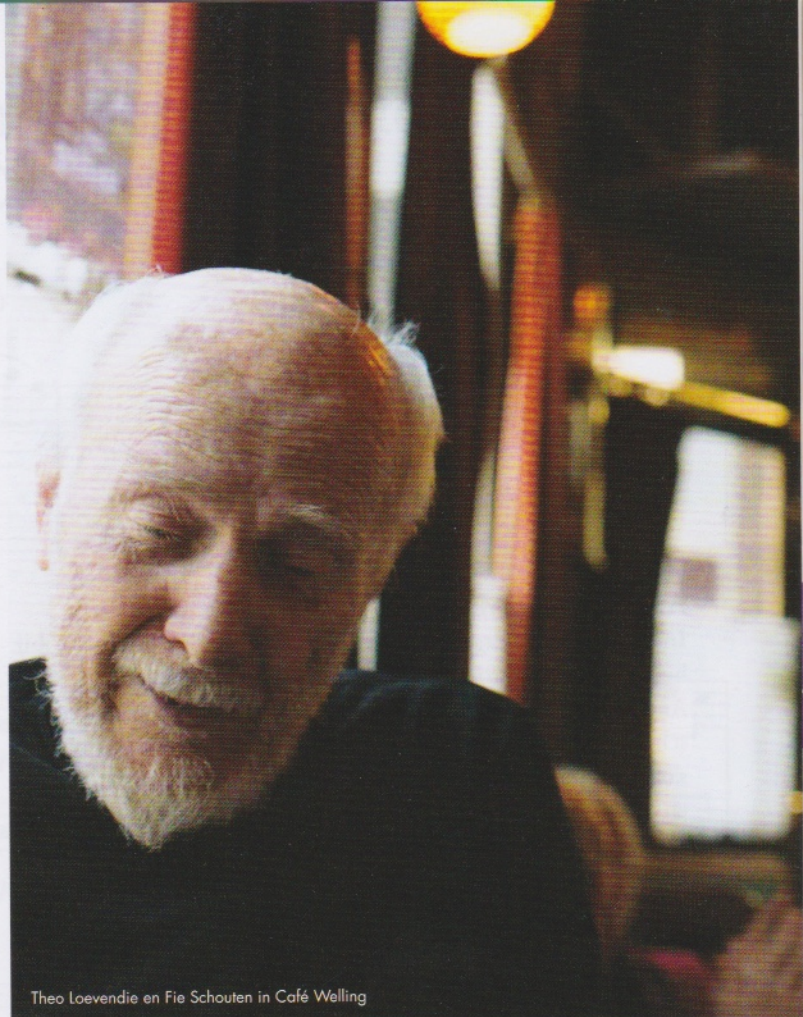
Een greep uit zijn werk waarin een klarinet een belangrijke rol speelt (lang niet alles, want het is veel!):

DUO (1988) voor solobasklarinet.

De titel is een grap, maar heeft een serieuze ondertoon! Het werk is voor Harry Sparnaay geschreven, die ooit student was toen Loevendie al lang was afgestudeerd (ze schelen 14 jaar). Hij vroeg hem iets te componeren voor solobasklarinet. Het werk is eigenlijk een in-gecomponeerde duo, waarbij er een baslijn is (zoals een contrabas in de jazz) en een 'geïmproviseerde' lijn bovenin. Dat maakt het gaaf en ook lastig natuurlijk omdat een persoon beide lijnen speelt.

Lerchentrío (1992) voor klarinet, cello en piano.

Prachtig werk en ook lastig om uit te voeren, de vorm is niet heel makkelijk, ook al is het gewoon 'rechtdoor' in normale maten uitgeschreven. Als je de partituur voor de eerste keer bekijkt, lijkt het bedrieglijk simpel ... Loevendie heeft het werk opgedragen aan Olivier Messiaen. Omdat het werk *Lerchentrío* heet en 'lerchen' Duits voor leeuwerik is, lijkt het alsof er (dus) vogelgeluiden in verwerkt zijn. Dat is niet zo, Loevendie schreef het trio in opdracht van gravin van Lerchenborg in Denemarken, waar een muziekfestival plaatsvond (Lerchenborg Music Days) en in datzelfde jaar 1992 overleed Messiaen. Daarom heeft Loevendie het stuk aan hem opgedragen. Het werk gaat eigenlijk over het weer, het begint heftig en heeft daarna een hele lange boog tot een hoogtepunt, waarna het onweer eigenlijk weer verdwijnt en de piano de afbouw maakt en er af en toe nog verre bliksem te horen is ...

Theo Loevendie en Fie Schouten in Café Welling

In mijn optiek heeft de klarinet in het begin de hoofdstem, daarna komt de cello met mooie lijnen en de piano heeft aan het einde de solostem met begeleidende lange tonen van de cello en de klarinet.

BONS (1991) voor ensemble en solist.

De solist heeft aanwijzingen wanneer hij/zij moet spelen, maar het is wel volledig geïmproviseerd (oké, op een paar hele korte lijnen na). Het ensemble met strijkers, harp, percussie en een paar blazers speelt een volledig gecomponeerde partituur. Ik heb het met studenten gedaan in Groningen op het conservatorium, ik heb oude opnames gehoord met solisten Ab Baars (klarinet) en Wolter Wierbos (trombone) en ik heb het werk gehoord met als solisten de basklarinetten Tobias Klein en Oguz Büyükerberber. Steeds is het totaal anders omdat het solo-instrument anders is en uiteraard omdat de solist er totaal iets anders van maakt. De interactie met het geschreven materiaal is heel wisselend, het kan harmonieus uitpakken of juist heel contrasterend.

Ten Easy Sketches (1970) voor klarinet en piano.

Dit werk schreef Loevendie voor zijn voormalig docent Ru Otto. Er was in die tijd weinig 'oefenmateriaal' om iets van de hedendaagse muziekpraktijk te leren voor klarinetten. Deze korte werkjes bevatten allemaal een andere moeilijkheid: zonder maatsoort, of een andere maatsoort voor klarinet en piano, atonaal ... Ru Otto heeft het veel gebruikt in zijn lessen destijds.

Incantations (1975) voor basklarinet en orkest.

Dit werk is opgedragen aan Harry Sparnaay, die de première ervan speelde op 25 oktober 1975 met het Concertgebouworkest

(foto: Elisabeth Melchior)

onder leiding van Diego Masson). Uit Loevendies eigen toelichting bij het stuk: “*Incantations* is een eendelig werk, maar kan in drieën worden verdeeld; men kan het beschouwen als een studie over ostinato. Het eerste deel bestaat uit een soort stijgende spiraal in het solo-instrument, dat wil zeggen een steeds veranderend ostinato waarin elementen opduiken en weer verdwijnen, aangezien dit soms gelijktijdig gebeurt, heeft de solist de moeilijke taak soms tegelijk een crescendo en een decrescendo te suggereren. Het orkest omvat in dit deel de solist als een sluitend pak. Het tweede deel is een cadens van de solist, oorspronkelijk pianissimo begeleid door een 4-stemmig flageolet-akkoord in de celli, dat na interrupties van het koper verdwijnt, waardoor de solist alleen overblijft. De koperinterrupties zijn in een vrije 5-stemmige canontechniek geschreven, waardoor het totaalresultaat ook weer als ostinati hoorbaar is. In het derde deel is de relatie solist-orkest lossier dan in het eerste, ook vertoont dit deel een dalende lijn, in tegenstelling tot de stijgende van het eerste deel. Na een verwijzing naar de koperpassage uit het tweede deel, wordt de complexiteit van het orkestaandeel geleidelijk minder, tot er aan het slot, na weer een echo van de koperpassage uit het tweede deel, nog slechts een steeds meer uitdrogend ostinato overblijft. Het stuk eindigt zoals het begon: met de lage tonen van de piano.”

Waar is Theo Loevendie nu mee bezig?

Vorbereidingen voor een portretconcert, dat tentoonstelt dat zijn muziek inspiratie bevat van muziek uit Turkije, jazzmuziek en klassieke muziek. Dit concert is op 20 april 2019 om 20.15 uur in de Kleine Zaal van het Concertgebouw in Amsterdam. Optredende musici zijn: Fie Schouten ((bas)klarinet), Eva van

de Poll (cello), Keiko Shichijo (piano), Emma Breedveld (viool) en de Wellingtonians met Loevendie zelf (piano), Joost Lijbaart (drums), Mark Haanstra (bas) en anderen.

Hij is bezig met een Passacaglia-project, dat in 2020 zal gaan toeren. Hij maakt een album (bladmuziek) met zijn jazzstukken, dat zal worden uitgegeven en tevens op cd opgenomen door zijn Wellingtonians. Te zijner tijd (misschien nog voor de zomer, misschien in de herfst) zal dit met een concert in het Bimhuis te Amsterdam worden gepresenteerd.

Wilt u meer weten over Loevendie, zijn leven en zijn muziek? Dan zijn er de *Memoires van een componist*, geschreven door Loevendie zelf, uitgekomen bij uitgeverij Prometheus in 2018.

